

TEKSTI MIINA KAJOS KUVA SKOSH

Kemseksi-ilmiöstä Suomessa 2020

*Kemseksin monimuotoisuus, ikäjakautuma ja käytetyt aineet
Positiivisten Chemsex-hankkeen kyselyn mukaan*

Kesällä 2020 Chemsex-hankkeessa tehtiin anonyymi verkko-kysely, johon vastaavilta toivottiin henkilökohtaista kemseksi-kokemusta.

Kysely toivoitti 111 vastaajaa, joista jopa 86 prosenttia ja miehistä hiukan isompi osuus, eli 90 prosenttia oli itse käyttänyt päihteitä tarkoituksella seksin yhteydessä.

Muita omakohtaisen kohtaamisen muotoja olivat esim. kumppanien aineiden käyttö, vastaanotetut kemseksi-ehdotukset, vastikkeellinen seksi aineiden saamiseksi, seksityön asiakkaan toive kemseksistä sekä toteutumatta jäänyt oma aie tai mielenkiinto kemseksiin. (Kuva1.)

Vastaajia kyselyyn löytyi erityisesti sateenkaarimeidioiden ja alakulttuureissa mukana olevien kautta.

Vaikka vastaajamäärä on suuri huomioon otettuna ilmiön marginaalisuuden, on syytä painottaa, ettei siitä voi tehdä tieteellisiä tai väestötason päätelmiä, koska kysely oli kenen tahansa vapaasti vastattavissa oleva anonyymi verkkokysely, jossa ei voitu noudattaa tilastollisia otantamenetelmiä.

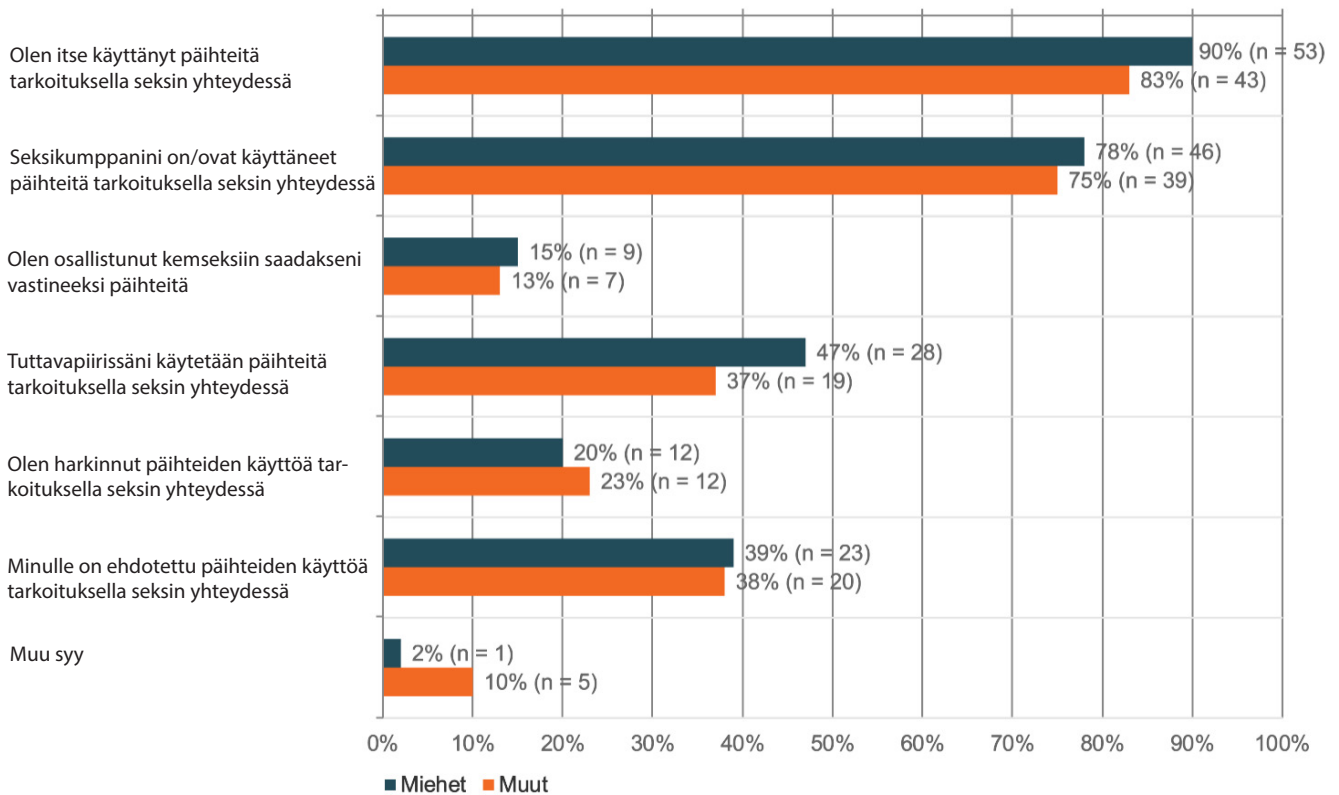
Kohderyhmien tavoittamista helpotti, että kyselyn levitykseen osallistuivat mm. monet päihteitä käyttäviä ihmisiä tavoittavat tahot, sateenkaarimedit sekä kemseksi-alakulttuureissa mukana olevat tai haittojen vähentämistä tärkeänä pitävät yksityishenkilöt.

Chemsex-hanke oli myös onnistunut herättämään niin vahvan luottamuksen kohderyhmissä, että moni halusi mielellään edistää tiedonkeruuta omien yhteisöjensä kautta.

Kysely oli avoinna 25.5.-31.8., eli jopa vähän yli kolme kuukautta, joka on huomattavan pitkä vastausaika. Toisaalta etukäteen pelkona oli, ettei siinäkään ajassa olisi saatu läheskään näin paljon vastauksia, eli vastausmäärä ylitti odotukset.

Chemsex-hankkeen yksilö- ja yhteisöta- paamisen sisältöihin sekä erilaisiin kohtaamisiin yhdistettynä voidaan perustellusti todeta, että aineisto edustaa Suomen oloissa poikkeuksellisen laajaa kuvaa heikosti tunnetusta ja mahdollisesti kasvavasta ilmiöstä.

Kuva 1: Kemseksin omakohtaisen tuttuuden muodot miehillä (n=59) vs. muilla sukupuolilla (n=52). Tässä pystyi valitsemaan usean vaihtoehdon, mikä selittää vastausten suuren määrän verrattuna kyselyyn vastanneiden henkilöiden lukumäärään.

Chemsex-hanke on suunnattu miehille, joilla on seksiä miesten kanssa

Vastausten sisällöissä myös näkyi jonkin verran Chemsex-hankkeen näkökulmasta uusia ja osin yllättäviäkin tietoja. Erityisesti melko runsaat avoimet vastaukset olivat arvokkaita ja osoittivat selvästi, että merkittävällä osalla ihmisistä on tarvetta ja mielenkiintoa aiheen käsittelyyn. Samalla ne toisaalta osoittivat, että olemme vasta päässeet alkuun tärkeäksi koetun ja osalle hyvin vaikean aiheen kohtaamisessa.

Kemseksi liittyy miesten väliseen seksiin, mutta samankaltaista toimintaa

ilmenee myös muilla sukupuolilla. Hankkeen kyselyssä ei sukupuolta rajoitettu ja kolmannes vastaajista oli naisia ja n. 15 prosenttia sukupuoleltaan ei-binäärisiä.

Varsinaiseen kemseksiin liittyvät päihteet ovat Suomessa laittomia. Tähän kyselyyn saatiin yksittäisiä vastauksia myös pelkkää alkoholia käyttäneiltä.

Alkoholin käyttö seksin yhteydessä ei toki ole suoraan kemseksin piiriin luokiteltavaa. Samankaltaisia käytösmalleja

edustavat vastaukset kuitenkin vahvistivat käsitystä, että jatkossa olisi tärkeää yhdistää vielä enemmän päihdetyön ja seksuaaliväkivallan tietämystä ja voimavaroja.

Chemsex-hankkeen toiminta on suunnattu nimenomaan miehille, joilla on seksiä miesten kanssa. Siksi tässä kirjoituksessakin keskitytään erityisesti miehiin sekä joihinkin erityisen selvästi havaittaviin sukupuolieroihin, jotka osoittavat merkittäviä erityistarpeita miehille suunnatussa työssä.

Palvelujärjestelmän pitäisi huomioida käyttökulttuurien moninaisuus sekä lyhytaikaiseen käyttöön liittyvät ongelmat

Valtaosin kemseksiin osallistuvat olivat mukana tilanteissa korkeintaan kerran kuukaudessa tai harvemmin.

Päivittäisiä tai lähes päivittäisiä tilanteita ilmeni vain parilla yksittäisellä vastaajalla. Ja vaikka kemseksi liittyy miesten väliseen seksiin, yksikään näistä hyvin harvoista päivittäiskäyttöön viittaavista vastauksista ei tullut miehiltä. (Kuva 2.)

Joka kymmenes vastaajista oli myöskin lopettanut kemseksiin, ja muutama ei ollut itse käyttänyt huumeita, mutta olivat läheisesti olleet mukana siihen liittyvissä tilanteissa. Siinä missä kemseksiin piirissä esiintyy myös riippuvuusia, tämä kysely vahvistaa kemseksiin osalta, että jopa valtaosin laittomien päihteiden käyttö jää satunnaiseksi, kokeiluksi tai väliaikaiseksi. Näinhän toki on muidenkin huumeita käyttävien

kohdalla. Riippuvuuksia ei tietenkään pidä vähätellä, ja niistä kärsivien ihmisten pitäisi saada nykyistä helpommin ja asianmukaisemmin tarvitsemaansa hoitoa ja tukea.

Palvelujärjestelmän pitäisi nykyistä paremmin huomioida käyttökulttuurien moninaisuus sekä myös lyhytaikaisempaan käyttöön mahdollisesti liittyvät ongelmat, joiden haittoista osa olisi ehkäistävissä nykyistä varhaisemalla kohtaamisella.

Vaikka käyttö ei valtaosalla etenekään riippuvuudeksi, kukaan ei ennalta voi olla varma, etteikö riippuvuus voisi kehittyä myös omakohtaisesti.

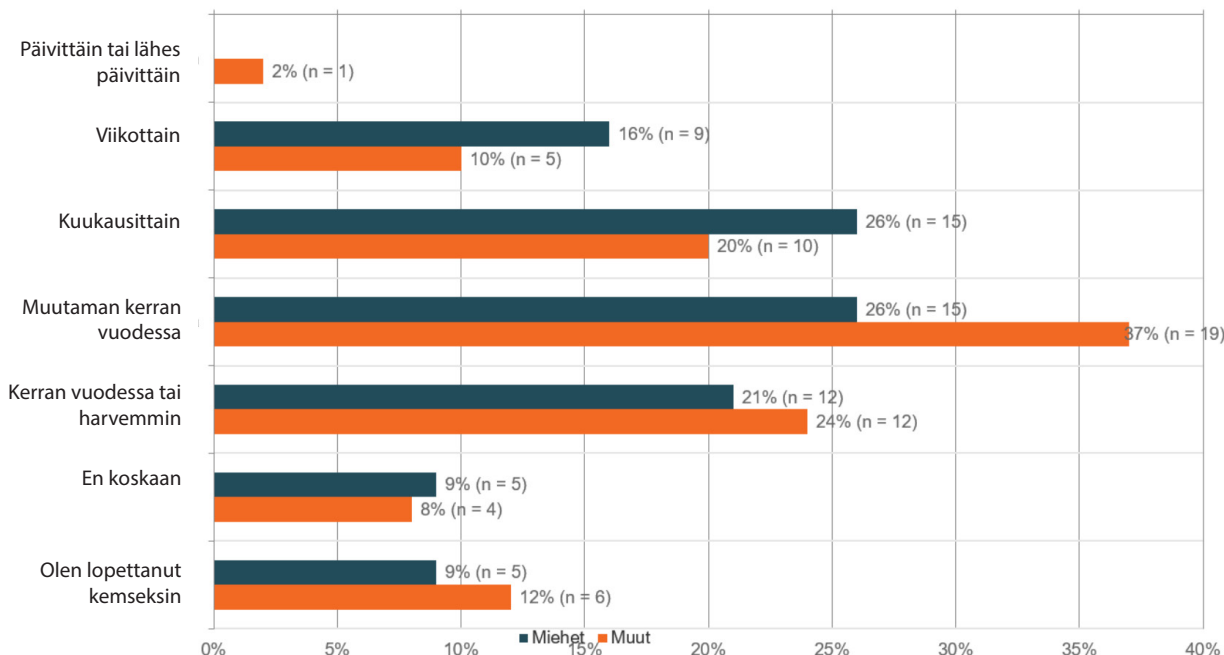
Osa riippuvuuksista voisi olla helpommin korjattavissa ja jopa kokonaan estettävissä, mikäli ihmisille olisi suunnattu jo varhaisemmassa vaiheessa

sa tarkoituksenmukaisia palveluja. Tämä ongelma koskettaa paljon muitakin kuin kemseksi-käyttökulttuurin piirissä olevia, mutta kemseksiin ja siihen liittyvien erityiskysymysten kohdalla nykyisen järjestelmän puutteet ja kynnykset näyttäytyvät erityisen hankalina.

Usein huumeidenkäytöstä puhutaan nuorisoilmionä. Tämän kyselyn ja aieman tiedon perusteella tämä mielikuva ei päde kemseksiin. Kyselyssä yli 40 prosentin osuudellaan 30-39-vuotiaat olivat suurin kemseksiä harjoittavien ikäryhmä.

Alle 30-vuotiaita oli vain alle neljäsosa vastaajista, joista vain pari henkilöä alle 20-vuotiaista. Peräti kolmannes oli yli 40-vuotiaita. Myös yksittäisiä yli 60-vuotiaita osallistui kyselyyn. (Kuva 3 seuraavalla sivulla).

Kuva 2: Kemseksiin ajallinen esiintyneisyys miehillä vs. muilla sukupuolilla. Kemseksi Suomessa vaikuttaa tämän kyselyn mukaan enimmäkseen satunnaiselta toiminnalta. Päivittäisenä ilmiönä se vaikuttaa käytännössä olemattomalta.

Kemseksin yhteydessä käytettyjä aineita

Yli puolet vastaajien kemseksi-kyselyssä mainitsemista aineista oli sellaisia, joiden käytössä ei vaikuttanut ilmeväen merkittäviä eroja sukupuolten välillä. Tosin silloinkin kuin erot jäivät lähes olemattomaksi, olivat miesten prosentuaaliset osuudet kunkin aineen kohdalla pääsääntöisesti hiukan korkeampia kuin muiden sukupuolten, mikä vastaa useissa yhteyksissä esiin noussutta yleistä linjaa.

Kemseksi-kyselyn aineista koostetussa pylväsdiagrammissa (Kuva 4) ovat mukana vain miesten osuudet, koska kuva on siten huomattavasti selkeämmän hahmotettava. Lisäksi aineet, joiden kohdalla havaittiin selkeitä eroja, on merkitty kuvassa *-symbolilla, mikä lisäksi eroavaisuuksista kerrotaan sanallisesti tässä ja seuraavassa luvussa.

Alkoholi nousi kaikilla sukupuolilla yleisimmin seksin yhteydessä käytetyksi

päihteeksi 70-75 prosentin osuuksiltaan. Alkoholia ei seksiin yhdistettynä itsessään pidetä kemseksinä. Kuitenkin monen kohdalla alkoholin aiheuttama päihtymys voi osaltaan madaltaa kynnystä osallistua kemseksiin tai johtaa muuhun omat rajat ylittävään riskialttiiseen seksikäytökseen.

Laittomista päihteistä kaikkien sukupuolten kohdalla suosituin oli MDMA ("ekstaasi"), joskin miehillä tasavahvana yhtä suosittu oli amfetamiini, sillä molempien näiden prosentit miesten vastauksissa olivat 63 prosenttia. Näistä kahdesta erityisesti amfetamiini korostui miesten keskuudessa n. puolet suuremmalla prosenttiosuudella verrattuna muihin sukupuoliin.

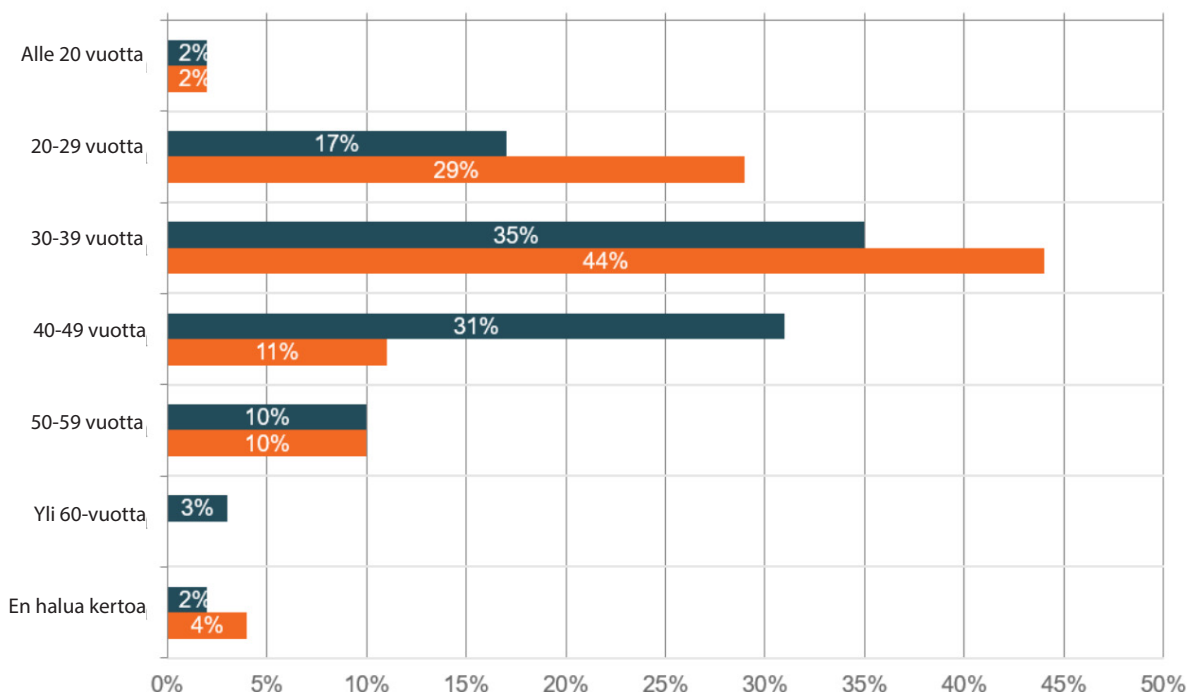
Olematta määritelmällisesti kemseksiä, ylivoimaisesti yleisimmin käytetty laiton päihde, eli kannabis sijoittui korkealle kaikkien osalta yli 50 prosentin esiin-

tyvyydellään. Sukupuolten väliset erot jäivät vähäisiksi myös kokaiinin, LSD:n, rauhoittavien lääkkeiden, ketamiinin ja opioidien sekä tuntemattomien ja muiden aineiden kohdalla.

Hengitettäviä dissosiatiiveja olevien ilokaasun ja kloorietaanin käyttö oli ylipäättään kyselyssä vähäistä, mutta miehillä ilokaasu vaikutti tuplasti suositummalta.

Kloorietaani on sitäkin poikkeuksellisesti, sillä sen käyttöä eivät olleet kyselyssä havainneet lainkaan muut sukupuolet kuin miehet, joista peräti lähes viidennekselle se on kemseksistä tuttu. Näistä kahdesta kuitenkin ilokaasu olisi selvästi turvallisempi haittojen vähentämisen kannalta.

Kuva 3: Vastaajien ikäjakaumat miehet (n=59) vs. muut sukupuolet (n=52). Kemseksi ei vaikuta ainakaan toistaiseksi minkään sukupuolen, mutta etenkin miesten kohdalla nuorisoihmiltä.

Kansainvälisesti määritelty kemseksi-päihteet Suomessa

Kansainvälisesti kemseksiin määritellään kuuluvaksi nimenomaisesti tietyt aineita, joita ovat stimulantteista metamfetamiini ja mefedroni sekä keskushermostoa lamaavista yhdisteistä gammahydroksibutyraatti (GHB) ja gammabutyrolaktoni (GBL).

Kuten edeltä voi havaita, mikään näistä ei kuulu tämän kyselyn mukaan Suomen suosituimpiin kemseksi-aineisiin. Jossain määrin nämä kuitenkin vaikuttavat täälläkin heijastuvan miesten väliseen kemseksiin, sillä GHB:n ja GBL:n olivat noin 37 prosentin miehistä vastauksissaan esiintuomana peräti viisi kertaa yleisempää kuin muilla.

Samoin metamfetamiini oli noin 34 prosentin osuudellaan miesten keskuudessa lähes kolme kertaa suosituumpaa kuin muilla sukupuolilla. Metamfetamiinin kohdalla myöskin nähtiin takavuosina huomattava käytön lisääntyminen mm. jätevesianalyyseissä, mutta sittemmin saatavuus vaikuttaa huomattavasti

heikentyneen mm. isojen takavarikkojen myötä.

Mefedroni on oikeastaan ainoa näistä huumeista, jonka käytöstä Suomessa ei juuri ole tällä hetkellä merkkejä, ja kyselyssäkin siitä oli vain yksittäinen maininta.

Otaksuttavasti kemseksi-kyselyssämme havaitut, kansainvälisesti vertaillen pienehköt esiintyvyydet kaikkein yleisimmin kemseksiin liitettyjen aineiden osalta eivät niinkään kerro erilaisista mieltymyksistä, vaan eroista saatavuudessa.

Suomessa aineiden kirjo, laatu ja saatavuus ovat vaihtelevampia kuin monissa isoista kemseksibileistään tunnetuissa suurkaupungeissa. Täällä ihmiset käyttävät kemseksissäkin usein, mitä käsiinsä saavat kulloinkin saamaan.

Toisaalta paikalliset päihdetilanteet voivat muuttua nopeasti, markkinoille

ilmaantuu välillä tuntemattomia uusia aineita, ja kemseksiin liittyy matkailua erityisesti Euroopan suurkaupunkien ja muihin lomakohteisiin, joten haittojen vähentämiseksi on etenkin ulkomailla syytä seurata, millaisia aineita ja käytöskoodistoja missäkin todennäköisimmin esiintyy.

Huumeiden lisäksi kemseksin yhteydessä käytetään usein hengitettäviä alkyylinitriittejä, eli popperseja, joiden koetaan helpottavan erityisesti anaaliseksi sileää lihasta rentouttavien vaikutustensa kautta.

Poppersit eivät kuitenkaan ole määritelmällisesti päihteitä, koska niiden ensisijainen vaikutus ei ole psykoaktiivinen. Suomessa poppersit kuitenkin ovat jo pidempään olleet lääkelistalla.

Tässä oli osa kyselyn löydöksistä. Jatkoksa jää kerrottavaa mm. tiedon, tuen ja haittoja vähentävien välineiden tarpeista.

